

Reguleringsmyndigheten for Energi (RME)

v/ Eirik Eggum

Per Arne Vada

Telefonnummer: 90062046

Epostadresse: per.vada@statnett.no

Vår ref: 2024/1452

Deres ref: 202408802-10

Klage på vedtak etter tilsyn med tilknytningsplikten

Vi viser til RMEs vedtak av 13. februar 2026. Punkt 3 i vedtaket lyder slik:

RME fatter følgende vedtak:

- Statnett har ikke dokumentert at de inngår avtaler om nettutredninger med kunder i område Midt, i strid med forskrift for omsetningskonsesjonærer § 17-5.*

For å gjenopprette lovlig tilstand pålegger RME følgende:

- Statnett skal dokumentere overfor RME at Statnett har inngått avtaler om nettutredninger med kunder som venter i Statnetts i område Midt, jf. forskrift for omsetningskonsesjonærer §§ 17-5 tredje ledd jf. § 17-5 femte ledd bokstav c. Dersom det ikke er inngått avtaler i enkelte tilfeller skal dette begrunnes.*

Frist for retting er 1. desember 2026.

Statnett mener at denne delen av vedtaket bygger på feil anvendelse av regelverket. På vegne av Statnett påklages herved vedtakets punkt 3 og vi ber om at dette punktet oppheves.

I RMEs brev av 26. februar 2026 ble klagefristen satt til 10. april 2026. Klagen er derfor rettidig.

I henhold til forskrift for omsetningskonsesjonærer § 16-1 kan nettselskapene bare kreve anleggsbidrag for investeringer i nettet som er "utløst" av kunden. Vi mener at tilsvarende må gjelde for utredningskostnader. RME sitt vedtak har reist tvil om hvordan begrepet "utløst" skal forstås.

Bakgrunnen for vår klage er hovedsakelig at forståelsen av utløst-kriteriet har prinsipiell betydning for alle saker om betaling for utredningskostnader og anleggsbidrag. Dersom vi hadde lagt om vår praksis nå, ville vi ha risikert en rekke klagesaker, og muligens en omgjøring av praksis tilbake til dagens. Vi ønsker en rettslig avklaring på forståelsen av begrepet før vi legger om praksisen for alle saker i landet.

Vi antar at saken har tilsvarende betydning for alle andre nettselskaper som også må anvende utløst-kriteriet når de krever inn utredningskostnader og anleggsbidrag. Det bør derfor vurderes om andre nettselskaper skal få anledning til å uttale seg i saken.

I det følgende vil vi begrunne klagen nærmere.

Kort om tilknytningsprosessen

Når en kunde ber om tilknytning vil nettselskapene vurdere om tilknytningen er driftsmessig forsvarlig i dagens nett. Dersom svaret er nei, skal nettselskapene planlegge, søke konsesjon for og investere i nye nettanlegg uten ugrunnet opphold, jf. forskrift om nettregulering og energimarkedet (NEM) § 3-2 fjerde ledd og § 3-3 fjerde ledd.

Kunden som ønsker tilknytning eller økt kapasitet, skal betale for nettselskapenes arbeid med utredninger og utarbeidelse av konsesjonssøknad etter forskrift for omsetningskonsesjonærer (heretter bare kalt forskriften) § 17-5 tredje ledd, og anleggsbidrag etter forskriftens kapittel 16. Det fremgår av § 16-5 første ledd at utredningskostnader som kunden har betalt etter § 17-5 tredje ledd skal gå til fradrag i anleggsbidraget.

Praksis i Statnett er at vi inngår to ulike avtaler med kunden for å oppfylle kravene i forskriftens § 17-5 tredje ledd. Først inngår vi utredningsavtale for å utrede konseptvalg. Dersom kunden ønsker å fortsette med tiltaket etter at utredningen er ferdig, inngår vi avtale om koordinert prosjektutvikling. Neste steg er å inngå avtale om anleggsbidrag etter kapittel 16.

Uenighet med RME

Uenigheten mellom Statnett og RME er beskrevet i forklaringsteksten til vedtaket:

Statnett anfører at «utløst»-kriteriet i anleggsbidragsregelverket må forstås slik at tiltak ikke er anleggsbidragspliktig dersom tiltaket er samfunnsmessig rasjonelt uavhengig av enkeltkunder. Til det vil RME bemerke at tiltak i transmisjonsnettet ofte vil ha nyttevirkinger for et samlet kraftsystem, men at det ikke kan få betydning når tiltaket også er nødvendig for å oppfylle tilknytningsplikten. En slik tolkning som Statnett tar til orde for ville medført at investeringer i transmisjonsnettet bare unntaksvis hadde vært anleggsbidragspliktig. Det faktum at investeringer i transmisjonsnett kan ha nyttevirkning utover for kundene som tiltaket er nødvendig for å tilknytte, blir ivaretatt ved reduksjonsfaktoren.

Vi ønsker å presisere vårt synspunkt, siden det ikke er helt presist gjengitt av RME.

I henhold til forskriften § 16-1 første ledd, skal det bare betales anleggsbidrag for tiltak i nettet som er utløst av en kunde. Bestemmelsen lyder slik:

Nettselskapet skal fastsette og kreve inn et anleggsbidrag fra kunden for å få dekket hele eller deler av kostnadsgrunnlaget for investeringene som blir utløst når kunden:

- a. blir tilknyttet nettet*
- b. får økt kapasitet*
- c. får bedre kvalitet*

Dersom vi ville ha gjennomført et tiltak uavhengig av konkrete henvendelser fra kunder, krever vi ikke anleggsbidrag. I slike tilfeller er det andre forhold som har utløst investeringen. Dette er forhold som gjør investeringen samfunnsmessig rasjonell, uavhengig av enkeltkunder, se følgende eksempler:

- Et anlegg nærmer seg slutten på sin levetid og vi må reinvestere. I slike tilfeller benytter vi anledningen til å øke spenningsnivået til 420 kV, som gir økt kapasitet.¹
- Behov for økt kapasitet mellom budområder
- Fjerne eksisterende flaskehalsen innenfor et budområde
- Behov for økt kapasitet som følge av generell forbruksvekst

Som nevnt er Statnett sitt syn noe upresist gjengitt av RME. Vi lar ikke være å kreve anleggsbidrag selv om et tiltak har nyttevirksomheter for et samlet kraftsystem. Tvert imot vil mange av de anleggsbidragsfinansierte nettanleggene våre komme kraftsystemet til gode. Reduksjonsfaktoren benyttes ofte i våre avtaler om anleggsbidrag.² Det avgjørende spørsmålet er om tiltaket er utløst av kunden, ikke om tiltaket har nyttevirksomheter for andre enn kunden.

RME på sin side knytter ikke anleggsbidrag til om kunden har utløst tiltaket. RME mener nettselskap skal kreve anleggsbidrag dersom et tiltak er *nødvendig* for å tilknytte kunden:

RME fastholder vår vurdering om at hvorvidt en investering blir «utløst» når kunden blir tilknyttet eller får økt kapasitet, er et spørsmål om tiltaket er nødvendig for å gjøre det driftsmessig forsvarlig å tilknytte kunden eller tillate kapasitetsøkningen. På bakgrunn av dette opprettholder vi avvik knyttet til plikt til å kreve betalt for nettutredninger og anmerkning knyttet til plikt til å kreve anleggsbidrag. Vi viser her til våre vurderinger i tilsynsrapporten.

Slik vi forstår RME skal en kunde betale for et nytt nettanlegg dersom kunden er avhengig av nettanlegget for sin tilknytning. Det spiller ingen rolle hvorvidt kunden har utløst tiltaket. Etter vår vurdering går RMEs tolkning lengre enn det forskriften åpner for.

Forskriftstolkningen

En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at *utløst* må forstås slik at investeringen påvirkes av kunden, enten i tid eller omfang. Dette kan være et av følgende tilfeller:

- Tiltaket ville ikke ha blitt gjennomført uten kunden.
- Vi ville ha gjennomført et mindre tiltak uten kunden.
- Vi ville ikke ha gjennomført tiltaket på det aktuelle tidspunktet uten kunden (fremskynding).

Et vesentlig hensyn bak reglene om anleggsbidrag er å gi et prissignal til kunden som ønsker nettkapasitet. Fra NVE høringsdokument 2018 nr. 6, på side 22 står det følgende:

Med anleggsbidrag vil kundene som utløser investeringen motta et prissignal som kan påvirke deres valg om etablering, lokalisering og dimensjonering.

Dersom nettselskapet hadde bygget nettanlegget på samme tid og i samme omfang selv uten konkrete enkeltkunder, slår ikke dette hensynet til. Dette tilsier at det ikke var meningen å kreve anleggsbidrag fra kunder i slike tilfeller.

¹ Dersom en reinvestering fremskyndes som følge av at en kunde har utløst investeringen, skal det betales redusert anleggsbidrag, se § 16-5 andre ledd og § 16-7.

² Se § 16-10 andre ledd.

Selve kriteriet "utløst" ble ikke innført i forbindelse med ovennevnte høring, men har vært gjeldende siden forskriften ble vedtatt i 1999. Den gangen var anleggsbidrag regulert i § 15-4. Bestemmelsens andre ledd første setning lød slik (vår understrekning):

Anleggsbidrag ved forsterkning av en tilknytning kan beregnes når kunden krever økt kapasitet eller kvalitet som utløser behov for forsterkning.

Ved forskriftsendring som trådte i kraft 1. januar 2002 ble utløst-kriteriet tatt inn i § 17-5 andre og tredje ledd (vår understrekning):

Anleggsbidrag ved forsterkning av en tilknytning kan beregnes når kunden krever økt kapasitet eller kvalitet som utløser behov for forsterkning. Anleggsbidraget skal beregnes ut fra kostnadene som følger av kundens tilknytning til nettet.

Når en tilknytning som beskrevet i første og annet ledd utløser forsterkninger i radielle fellesanlegg kan en forholdsmessig andel av disse kostnadene inngå i anleggsbidraget.

Tidligere forskriftstekster er altså enda tydeligere på at det bare kan kreves anleggsbidrag i tilfeller der kunden utløser tiltaket. Frem til 2019 var det i praksis ikke anledning til å kreve anleggsbidrag i masket nett.³ Vi har altså gått fra en situasjon der anleggsbidrag i masket nett var tilnærmet forbudt, til en situasjon der anleggsbidrag i masket nett er påbudt, men bare dersom tiltaket er utløst av kunden. Fra 2019 og fremover ble derfor utløst-kriteriet spesielt viktig for å skille mellom tiltak i masket nett som er anleggsbidragspliktige og ikke. Fra kundens ståsted har kriteriet medført en sikkerhet for at de ikke må betale for fellesanlegg som uansett ville ha blitt bygget.

Det må også legges en viss vekt på nettselskapenes praksis. Så vidt vi forstår, har de fleste nettselskaper tolket utløst-kriteriet på samme måte som Statnett. Denne praksisen har utviklet seg over mange år.

Vi har ikke funnet klagesaker der dette spørsmålet har kommet helt på spissen. I klagesaker om anleggsbidrag har klagenemnda gjennomgående vist til utløst-kriteriet, og ikke noen steder finner vi saker der det er tilstrekkelig at kunden er avhengig av tiltaket. I sak 2021/1047 skrev Energiklagenemnda følgende:

Likevel må selskapet kunne dokumentere at det foreligger et reelt behov for investeringer utløst av at klager blir tilknyttet nettet, for at selskapet skal kunne kreve anleggsbidrag.

Og tilsvarende i sak 2025/0265:

Som nevnt er nemnda enig i at det skal betales anleggsbidrag for de kostnadene klagers forespørsel om nettilknytning har utløst, jf. § 16-1 bokstav a.

³ I tidligere § 17-5 fjerde ledd stod det at anleggsbidrag i masket nett kan kun fastsettes i *ekstraordinære tilfeller*. Kriteriet ble tolket så strengt at de i praksis ikke var mulig å kreve anleggsbidrag i masket nett.

I sak 2024/0108 ble det gjentatte ganger vist til utløst-kriteriet, men det er også vurdert om tiltaket var nødvendig. Til dette vil vi kort bemerke at kriteriet "utløst" innebærer både at tiltaket er nødvendig og at det ikke ville ha blitt gjennomført på samme tid og i samme omfang uten kunden. Det er ikke tilstrekkelig at tiltaket er nødvendig for å tilknytte kunden. Vi kan ikke se at denne avgjørelsen støtter RMEs forståelse.

Utløst-kriteriet må også gjelde utredningskostnader

Kriteriet om at tiltaket må være utløst av kunden fremgår ikke uttrykkelig av forskriftens § 17-5 tredje ledd som gjelder utredningskostnader. Så vidt vi forstår er RME enige med Statnett i at dette må innfortolkes, slik at det er de samme tiltakene i nettet man kan kreve henholdsvis utredningskostnader og anleggsbidrag for.

Dette understrekes ved at man ved beregningen av anleggsbidrag skal inkludere utredningskostnader etter § 17-5 tredje ledd. Dersom kunden har betalt utredningskostnader etter § 17-5 tredje ledd skal dette trekkes fra anleggsbidraget, se § 16-5 første og andre ledd.

Etter Statnett sin vurdering kan man bare kreve utredningskostnader for tiltak i nettet som er utløst av konkrete kunder. RME mener man skal kreve utredningskostnader dersom kunden er avhengig av tiltaket for å få tilknytning.

Fordeler med RME sin tolkning

Det er gode grunner for å kreve betalt for utredningskostnader og anleggsbidrag fra flere aktører enn i dag. Det er mange selskaper som har fått reservert kapasitet, men det er vanskelig å vite hvilke prosjekter som blir realisert. Dersom aktørene i større grad blir pålagt å betale utredningskostnader og anleggsbidrag, vil kunder med de minst realiserbare prosjektene trekke seg, og gjøre plass til mer modne kunder.

Utfordringen med knapphet på nettkapasitet har imidlertid oppstått de senere årene, mens utløst-kriteriet var tatt inn i den opprinnelige forskriften fra 1999. Det er ønskelig at regelverket utvikler seg i takt med dagens situasjon, men dette må primært skje ved forskriftsendring, og ikke ny tolkning av eldre bestemmelser. Spesielt gjelder dette ved endringer til skade for kundene som ber om tilknytning, og der tolkningen bryter med etablert praksis.

Dersom RMEs syn blir gjeldende, bør man vurdere å endre forskriften, slik at det blir tydelig for aktørene hva som gjelder.

Oppsummering

Utredningskostnader og anleggsbidrag kan bare kreves for tiltak i nettet som er *nødvendige og utløst* av kundens forespørsel; det er ikke tilstrekkelig at kunden er avhengig av tiltaket.

I vedtakets punkt 3 har RME lagt til grunn at det er tilstrekkelig at kunden er *avhengig* av tiltaket for å få tilknytning.

Siden RME har lagt til grunn feil anvendelse av regelverket, ber vi om at vedtakets punkt 3 oppheves. Eventuelt kan RME behandle saken på nytt, men med riktig forståelse av utløst-kriteriet.

Med vennlig hilsen

Gunnar Løvås, Direktør Kraftsystem og Kunder

